

М

еја интјервју

Д-Р БЛАГОЈА МАРКОВСКИ,
ПОЛКОВНИК ВО ПЕНЗИЈА

**ОП
СО
АР**

АСНИ ИГРИ ИЛИ ВО МИЈАТА!?

Роден на 4 април 1954 г. во с. Лавчани, Кичевско. Основно образование завршува во Другово, а гимназија во Скопје. Со диплома на воздухопловно-технички електроинженер се здобива во 1973 г. на Воздухопловно-техничката воена академија во Сараево, а во 1989 г. во Белград ја завршува Школата за воено-социолошки и психолошки студии и истражувања. Во 1998 г. во Вашингтон, САД, а потоа и во Спиез, Швајцарија специјализира од областа односи со јавноста. Во 2003 г. завршува Генералштабна академија на Воениот колеџ "Георги С. Раковски" во Софија, Бугарија. На 26.7.2005 г. во Софија го одбранува докторскиот труд "Можности за решавање на внатрешнодржавна криза во услови на премин кон демократија". Две наставни години е вонреден предавач на Командно-штабната академија при Воената академија на РМ.

Тој е еден од основачите на Службата за односи со јавноста во МО и во АРМ, а во улога на портпарол на АРМ и на МО е учесник во справувањето со кризата од 2001/2002 г. Во улога на офицер за операции во 2003 г. раководи и управува со операцијата за доброволно предавање и собирање на нелегалното оружје во Македонија. Во мај 2006 г. на свое барање се пензионира, а со 18 македонски авторитети во Скопје формира Здружение на граѓани "Балкански форум за безбедност".

Разговорот го водеше:
Кокан СТОЈЧЕВ

Господине Марковски, и по Вашето пензионирање продолживте со активностите поврзани со безбедноста, особено со проблемите на нелегалното оружје, кое претставува сериозен проблем за Македонија. Имено, поради негова прекумерна употреба последиците се страотни. Дали во овој момент државните структури имаат капацитети и механизми да го соберат нелегалното оружје или за овој комплексен проблем се потребни дополнителни мерки?

МАРКОВСКИ: Станува збор за специфичен и комплексен проблем, кој не е одлика само за Македонија, туку и воопшто за регионот. Имено, пред да се организира акцијата во 2003 г. за доброволно предавање и собирање на нелегалното оружје беше направено истражување, кое покажа дека во тоа време во РМ, во еден посткризен период, имаше 110.000-130.000 парчиња нелегално оружје. По ова се направија уште неколку анализи, кои укажуваат дека има големо количество нелегално оружје кое, пред сè, е во рацете на неодговорни граѓани. Во таква ситуација не е чудно

што се случуваат настани од типот на криминални дејствија со употреба на оружје, при што се неизбежни и трагичните убиства. По акцијата спроведена во текот на 2003 г. која даде одредени резултати не е направено ништо. По завршувањето на акцијата, дадов свои заклучоци, со кои им посочив на државните структури на потребата од организација на серија вакви акции, кои би придонеле, ако не за целосно решавање на проблемот, тогаш за негово битно намалување. За жал, од 2003 г. до денес не е организирана слична акција. Дали сега РМ има сили да организира ваква акција? Уверен сум дека има. Таа има стручни лица и можности да организира, но секогаш треба да се има предвид дека при организацијата и собирањето на нелегалното оружје, претходно треба да се создаде политичка клима. Во овој момент таква политичка клима не постои. За жал, неа ја создаваат политичките фактори, кои сега се на дијаметрално растојание едни од други, би рекол и идеолошки и практични.

 Пред неколку години ја координиравте акцијата за доброволно собирање на нелегалното оружје. Таа неславно заврши, не даде ефект, иако во улога на ментор се појави меѓународната заедница. Дали поради постконфликтниот период и немањето политичка волја акцијата имаше симболичен карактер, односно кои беа слабостите?

МАРКОВСКИ: Прво, треба да констатираме дека акцијата беше организирана со цел да почне разоружувањето на населението. Во неа не влеговме со претпоставени проценки, колку треба да се собере оружје, туку да се почне со таква акција. Значи, тоа да биде почеток на разоружување на населението. Од друга страна, треба да се има предвид и фактот дека акцијата сепак даде најдобри резултати во регионот, без оглед на тоа што ние не сме задоволни од собраното нелегално оружје. Но, сепак бројката од 7.571 парче оружје е меѓу најдобрите од акциите кои тогаш се спроведуваа во Србија, на Косово, Црна Гора, Босна и Херцеговина, Хрватска и во Албанија. И третиот факт што треба да се има предвид, а се однесува на акцијата, е дека сепак се работеше за постконфликтен период. Во почетната фаза постконфликтниот период може да даде многу позитивни резултати, но довербата меѓу населението е на многу ниско ниво, а од друга страна е довербата на релација меѓу населението и државните структури. Сега проблемот е во тоа што не се направи серија такви акции, можеби не по таа методологија, бидејќи тие можат да се прават и по други методологии, кои се познати во практиката.

 Ова прашање е дел и од Вашата докторска дисертација, која подолго време ја подготвувате. Со кои тези и аргументи ги поткрепивте Вашите истражувања?

МАРКОВСКИ: Докторската дисертација обработува поширок проблем, значи не само нелегалното оружје, туку воопшто можностите за решавање на внатрешните државни кризи, кои се случуваат во услови на транзиција. На почетокот од февруари ќе излезе мојата книга "Кризи и транзиција", која за основа ја има докторската дисертација. Со неа многу работи ќе им бидат достапни на јавноста и на научниците, а врз основа на оценките од рецензиите и од научните мислења за трудот, се надевам и релевантно расветлување на проблемите за настанување на кризите во транзиција. Се обидов да ја согледам кризата, внатрешната криза, или кризата во односите на една држава или општество од два аспекта, од воено-политички и од надворешно-политички аспект. Некој ќе се препознае или ќе ја препознае тезата во смисла на тоа дека, иако ја разработував проблематиката на демократизацијата на општеството во земјите од Југоисточна Европа, каде кризите се појавуваат

поради недоследноста на демократизацијата, сепак тежиштето ми е на РМ. Во периодот од 2000 и 2001 г., а делумно и 2002 г., имавме криза и од еден и од друг аспект. Значи, и од внатрешен воено-политички, но и од надворешно-политички аспект, бидејќи се судривме со проблемот на внатрешен план, но со конкретна поддршка од надвор, пред сè, од територијата на Косово.

 Ова становиште некако се поклопува со Вашето пензионирање, кое можеби е дискутабилно прашање, а е поврзано со процесот на реформите и на реструктурирањата на АРМ. Во контекст на ова беше и пензионирањето на огромен офицерски кадар, кој сепак можеше да помогне во евроатлантските процеси. Зошто потегот мина без поголема анализа во јавноста?

МАРКОВСКИ: Прво, беше донесено дополнување на Законот за служба во Армијата, кој дозволува старешините од АРМ, со наполнети 25 години пензиски стаж да можат да одат во предвремена пензија. Со тоа, колку помалку стаж, толку помали и пензија. Иако требаше да работат уште најмалку 7 години, се пензионирани со 33 години работен стаж, односно со 7 проценти помала пензија. Навистина се случи несоодветен начин на пензионирање на офицерите, односно ослободување од кадри, кои можеа многу да дадат за Армијата и за одбраната. Би рекол, пред сè, за РМ, но и пошироко, со оглед на тенденциите на државата за членство во НАТО и во ЕУ. Факт е дека под превезот на тоа дека сите офицери со стаж повеќе од 25 години можат да бидат пензионирани, се заобиколи Законот, па некои беа принудени да си заминат или без да ги прашаат ги пензионираа. При тоа, беа отфрлени офицери и подофицери од АРМ, кои имаа квалитет. Но, поради свои видувања на ситуацијата во Армијата, или заради нивната неблизокост со определени структури, кои одлучуваа во АРМ, тие сами заминаа или беа пензионирани.

 Дали дел од политичките фактори, кои тогаш беа на власт се плашеа од т.н. старешини школувани на воените академии на ЈНА?

МАРКОВСКИ: Мислам дека тоа е ноторна и бесмислена глупост - политиката да се плаши од стручноста. Имено, без оглед која воена академија да е завршена тоа е воена специјализација, која може да даде свој придонес. Не смеаме старешините да ги ставаме во функција на идеолошки предзнак, бидејќи и порано, но особено во текот на 2001 г., тие ја покажаа својата лојалност кон татковината и стручно се справија со ситуацијата. Друго е тоа што политиката не ѝ дозволи на стручноста да го даде своето и кризата да се пресретне уште во појавната форма, во зародишот. Што се однесува до мене, по две ипол години од завршувањето на Генералштабната академија (колеџ според НАТО стандардите) и по шест месеци од докторирањето не наидов на средина во која, таа моја специјализација, да не бидам лажно скроман, и многу пати потврдена стручност, ќе можев да ја ставам во функција на развојот на АРМ и на одбраната на државата. Значи, на еден начин бев изолиран од главните настани, работев сосема споредни работи, кои беа далеку под мојата стручност и од резултатите кои дотогаш ги постигнував или, пак, тоа што го предлагав не се прифаќаше. Бев непомирлив борец за тоа дека постојано треба да се учи, бидејќи одбраната е динамичен процес, кој бара постојана актуелизација, тренинг на претпоставените ситуации итн. а не само да се препишуваат лошо преведени документи од НАТО, без нивно приспособување на конкретни услови. И од тој аспект заминав во предвремена пензија. Едноставно, оценив дека моето натамошно останување во Армијата немаше да има ефект во смисла на мој квалитетен придонес за развој на АРМ и за надминување на недоследностите во изградбата на одбранбениот систем. Од друга страна, пак, не сакав да бидам идентификуван со тогаш разните сомневања, а денес обнародени малверзации и криминални дејства во структурите на Армијата и на МО. Од тие причини уште во февруари лани поднесов барање за пензионирање и, претпоставувам, на општо задоволство на високи армиски и на тогашни функционери во МО, веднаш ми беше одобрено.

да поднесовме предлог за превентивно делување, тоа барање "глатко" беше одбиено со образложение дека не треба да се подигнуваат тензии меѓу политичките партнери во Владата, бидејќи се работи за припадници на албанската заедница, тогаш албанско малцинство во РМ, кои беа "причинители" на настаните. Требаше да се има повеќе сенс за да се почувствуваат работите, да се прифатат анализите од експертите, кои ја отсликуваа ситуацијата и на определен начин даваа предлози што понатаму и како политиката да се однесува. За жал, тоа не беше прифатено, се соочивме со криза која ескалираше во седуммесечни ефективни воени дејства и која, како и секоја друга, мораше да заврши со некој политички договор, охридскиот Рамковен договор.

Остана неодговорено прашањето дали имавме воена криза, дали имавме услови за прогласување воена состојба, одеднаш се појави огромно количество оружје итн. Значи, многу фактори влијаеја против нормалното одвивање на одбранбените активности!?

МАРКОВСКИ: Ако ја имаме предвид теоријата, тогаш без дилеми треба да се каже дека тоа беше војна. Но, од друга страна, пак, таа не беше карактеристична војна. Немаше објавување на војна, немаше судир на две или на повеќе регуларни воени сили. Настаните почнаа на територијата на РМ од страна на екстремистички и нелегални, односно паравоени формации поддржани од определен дел на територијата и од дел од населението во земјата. Но, ова не беше ниту востание, како што некој сака да го прикаже. Ако се навратиме на првите коминикеа, кои ги даваше тогашната ОНА, тоа фактички беше борба за територии. Подоцна, тие ги преориентираа своите барања за поголеми права на албанското население во РМ. Меѓутоа, кога во докторската дисертација се соочив со проблемот како да ја дефинирам, дали е војна или востание на дел од албанското население во РМ, дојдов до констатација дека тоа не е карактеристика ниту за едното, а особено не за другото, туку се работи за внатрешна државна криза која е нова појава или нов поим, кој се случува на просторот на РМ, а е предизвикана од внатрешно-политичка криза и од надворешно-политички ефекти.

Поради овие причини дел од реформите во АРМ се насочија кон цивилно контролирање на внатрешните односи во РМ, кои сепак се според НАТО стандардите, при што се изработи нова одбранбена стратегија, создавање Дирекција за заштита и спасување, Центар за кризен менаџмент итн. Овој процес малку е познат во јавноста, а уште помалку има резултати од нивната работа, во однос на хиерархиската поставеност и субординацијата?

МАРКОВСКИ: Ова што се прави или што веќе е направено не е резултат само на кризата од 2001 г. туку тоа е неопходен

Во улога на портпарол бевте дел од тимот кој, исто така, ги координираше активностите и задачите на армиските сили во 2001 г. која остана недоречена не само од Вас, туку и од други старешини. Од позиција на тогашен портпарол на АРМ како сега гледате на случувањата?

МАРКОВСКИ: Моја оценка е дека настаните не беа навреме превенирани. Постоеше некоја одбивност да се реагира на време. Значи, причините за 2001 година не треба да се бараат во таа година. Тие се многу од порано. И сите настани кои се случуваа од февруари 2001 г. фактички се пресликување на една тенденција која траеше многу подолго. Кога имавме опрделени инциденти во 2000 година и кога до тогашната Вла-

транзиционен динамичен процес во безбедносно-одбранбениот сектор, кој треба да одговори на современите ризици и закани по безбедноста и одбраната на земјата и кој за свој стремеж го има приближувањето до стандардите на НАТО. На тој начин тоа мора да се одредува. При тоа, трансформацијата не треба да ги опфаќа само реформите во МО и во АРМ, туку и севкупниот сектор на безбедноста и на одбраната, надворешната политика, економијата па и културата, кои како сегмент се многу поширок од самиот поим одбрана или АРМ. Во таа смисла приближувањето подразбира дека покрај достигнувањето на НАТО стандардите, во однос на армискиот состав, структура, обука, во однос на полициското реорганизирање итн. подразбира и создавање дејност на структури, како што се, Дирекција за заштита и спасување и особено Центар за кризен менаџмент. Во овој контекст, цивилната контрола се одредува од страна на Владата, во смисла на управување со кризи и кризни ситуации, кои не се сведуваат под поимот војна, односно од страна на претседателот (шефот на државата) преку "полугата" министер за одбрана кога станува збор за воено-одбранбените структури и за Армијата. Во таа смисла, ако може да се даде поедноставена дефиниција, цивилната контрола ги трасира и ги одобрува реформите и развојот, ги контролира и ги насочува развојните процеси, но обезбедува и средства за нивна реализација. Затоа, од одговорноста за евентуалните недоследности не можат да бидат амнестирани ниту експертите ниту политиката.

Имајќи ја предвид кризата од 2001 г. зошто создаваме мамутски безбедносни системи, кога во реалноста не постои одговорност за работата на највисоките политички функционери или на армиските офицери?

МАРКОВСКИ: Сакам да кажам дека во РМ има лоша традиција - сите работи сакаме да ги решиме со политички средства, односно политиката е вмешана во сите структури на општеството, па дури и во структурата. Во таква ситуација политиката може да биде и пречка, бидејќи таа треба да ги даде насоките, да ги обезбеди средствата и да го контролира процесот на реализација. Реализацијата, особено во сегментот на безбедноста и на одбраната, треба да им се остави на експертите, од кои треба да се бара одговорност за доследно и ефективно спроведување. За жал, кај нас има ситуации кога можеби експертите изразуваат незадоволство, затоа што не можат да ја реализираат својата должност, а политиката вели "вие не сте за тоа кога и на кој начин тоа ќе го реализирате". Всушност, тоа е директно мешање на политиката во структурата. Тоа е најтрагичното во севкупниот развој на Македонија од осамостојувањето до денес. Да не е така, не само што ќе имаме резултати во пензијата на неканите настани, туку ќе дојдеме и блиску до стандардите на современите земји.

Како активист во НВО "Балкански форум за безбедност" како ги оценувате сегашните безбедносни состојби во регионот, бидејќи Косово и натаму е нерешено прашање, а нашата граница со северниот сосед во овој дел не е одбележана?

МАРКОВСКИ: Тоа се постојните проблеми на кои РМ не може а да не гледа со доза на голема зрелост и претпазливост. Проблемот на Косово не ја оптоварува само територијата на РМ, туку и Балканот и земјите во регионот. Нерешениот проблем со границата, во контекст на денешната актуелност, не е најсуштествениот за создавање нови кризни ситуации. Таа е дефинирана и треба да се потврди. Но, РМ треба да биде активна во смисла на следење на состојбите со признавањето или непризнавањето на конечниот статус на Косово. Нема потреба од преуранети "истрчувања" или заземање страна во

проблемот. Нашата земја треба да ја следи политиката на ООН и врз основа на тоа да создава определени превентивни мерки и активности во државата. Ако Косово биде прогласено за независен државен субјект, тогаш ќе има незадоволство во Србија, кое директно може да влијае врз РМ. Ако на Косово не му се даде статус на државен субјект, тогаш незадоволството меѓу албанското население ќе се прелее и врз територијата на РМ. За жал, можноста за надминување на овие две дијаметрално спротивставени можни решенија ја гледам во интеграцијата на регионот во ЕУ. А реално тоа е далеку. Нашата земја треба активно да ги следи настаните и да придонесува за добрососедски односи и со Србија и со Косово.

АРМ ја потресува скандалот со продажбата на донираното американско оружје. Можете ли да анализирате каде се направени пропусти, бидејќи станува збор за специфична процедура?

МАРКОВСКИ: Сè уште не знам како да го дефинирам овој проблем, бидејќи во јавноста сè се сведува на две дефиниции, на шверц со оружје и на незаконски транспорт на оружје. За мене и не е толку битно која дефиниција ќе ја примениме, важно е дека нешто се случи што не смееше да се дозволи.

Една од причините зашто си заминав од АРМ е тоа што имав одредени индикации за многу негативности во рамките на Министерството и во Армијата, со кои не сакав да бидам идентификуван. Имено, моите укажувања кои датираа уште од 2005 г. не се прифаќаа и се одбиваа, а веројатно тоа беше една од основните причини за заминувањето. За жал, во тоа што тогаш се сомневав и претпоставував, и требаше да се реши, сега се одредува, но веднаш фрла голема црна дамка врз РМ. Во овој момент, ако МО и АРМ соберат сили да го решат проблемот, кој во смисла на разрешување трае предолго, тогаш можеме да излеземе и посилен од овој настан. Пред светот и пред себе ќе можеме да кажеме дека овој проблем е персонализиран и без трајни последици. Тоа не е шверц или незаконски транспорт на АРМ или на МО, туку го направиле одредени лица во структурите на една или на друга служба. Истовремено, со начинот на разрешување можеме да укажеме дека ние веќе сме зрела држава. Но, ако и натаму го пролонгираме или недоволно го расчистиме проблемот, тој може да ни се освети. Не само во смисла дека ќе го загубиме иден-

титетот на зрела држава, туку тој проблем може да се повторува етапно, или во некои други случаи, во други појавни форми и со други личности.

Постои ли проблем во комуникацијата меѓу началникот на ГШ и министерот за одбрана, како и во другите структури во однос на хиерархијата и во односите меѓу нив. Дали тоа е проблем на одредени моќници во МО или во АРМ?

МАРКОВСКИ: Од изјавите кои ги слушнавме од министерот за одбрана и од началникот на ГШ, може да се потврди дека на тој план има определени проблеми. Имено, министерот за одбрана изјави дека за тоа не бил информиран. Потоа, кога министерот побара да му се достават податоци, тој не информира дека не бил задоволен од извештаите, кои биле доставени од соодветните органи на АРМ. По ова, тој презеде одредени мерки - го смени командантот на Командата за логистика во АРМ и, исто така, неговиот помошник за безбедносни прашања. Од друга страна, пак, имаше различни изјави од началникот на ГШ на АРМ, од тоа дека сè е законски, се работи за старо оружје, кое треба да биде репарирено во МЗТ, до она дека сепак не се работи само за старо оружје, туку за неотпакувано

и, пред сè, неупотребувано оружје. Договорот меѓу МО и МЗТ се однесува за старо и неупотребливо оружје. Тоа е многу битно, неупотребливо оружје, кое МЗТ треба да го репарира и да постапува со него во согласност со регулативите на Законот за производство и промет на вооружување и воена опрема, односно Законот за оружје. Значи, од тој аспект има дисконтинуитет во меѓусебното информирање, па дури и во преземањето на мерките за решавање на овој проблем. Во прилог на ова, началникот даде и искази дека тој не бил информиран и дека целата вина треба да се сведе на началникот за логистика, односно на полковникот Шкодровски. Е, сега тука се поставува едно многу чувствително прашање, дали началникот на ГШ владее со ситуацијата во Армијата, а негова основна задача е да владее, да раководи и да управува со АРМ. Значи, ако зборува дека не ги има под своја контрола ниту, пак, ги знаел настаните што му се случуваат во армиската средина, тоа е опасно. Ако, пак, се претпостави една друга теза дека сепак началникот владее со состојбите во АРМ, тогаш размислувањето наведува дека началникот можеби ги знаел сите овие работи што, исто така, претставува опасна работа. Но, сега работата е пред судот, тој ќе пресуди што е во прашање и кој е виновникот. Во секој случај настанот е многу непријатен не само за одбраната и Армијата, туку и за државата. Некако многу често ни се случуваат непријатни настани

со началникот генералот Стојановски. Да се потсетиме со проблемите околу Вуковар, сега околу ова оружје. Имавме унапредување на старешина, па симнување на чин, имавме смена, односно пензионирање на поголем број авторитетни старешини без тоа тие да го бараат, меѓу кои и аѓутантот на претседателот без тој да знае за тоа итн. Тоа се непријатни работи. Затоа, претседателот Бранко Црвенковски, како врховен командант треба навистина сериозно да размисли, и по таа основа да се направи севкупна анализа на односите во Армијата. Се плашам дека оваа ситуација може да доведе до многу посложени односи меѓу Министерството и Генералштабот, бидејќи се има впечаток дека претседателот на државата и началникот на ГШ зазедоа една страна, а Владата и Министерството за одбрана друга. Ако не дојде до кохабитација и до надминување на партиските и на личните интереси и ставање во прв план на државните интереси, тогаш ова може да биде сериозна и многу опасна ситуација за развојот на системот за одбрана и воопшто за безбедноста на РМ.

Дали сите овие настани можеме да ги компарираме со аферата на поранешниот министер Пауновски, кој во своите колумни се брани дека не бил одговорен за набавките во АРМ во 2001 г. за што всушност и го симнаа од функцијата, а судот го осуди? Дали оваа ситуација мириса на онаа од 2001 година?

МАРКОВСКИ: Мислам дека двете ситуации немаат допирни точки. Значи, на повидок веќе излегуваат персонализираната одговорност на одредени структури и личности, како во МО така и во Армијата. Опасноста може да биде во случај проблемот да не се реши до крај, а решавањето на овој проблем налага и решавање и на некои други проблеми, кои во претходниот период со сомневање се ставаа на дневен ред во медиумите. Пред сè, мислам на сомневањата во врска со набавките на воената опрема од "Миле Драгиќ" од Србија, за свесно зголемување од претходно договорената цена, за 20 отсто за набавката на нетестираната пушка М-21 и без употреблива дозвола од Институтот за техничко одобрување за употреба на пушката, за набавката на резервни делови за тенковите, кога почетната сума од 30 наводно беше зголемена на 270 милиони денари, па да кажеме и преку "Бачило" и сè тоа. Значи, мора со внатрешна експертска контрола во МО и во АРМ да се дојде до расчистување на оваа ситуација. Но, сакале да признаеме или не, во овој момент сепак се разлишани довербата и односите и внатрешните релации меѓу структурите во Армијата и во Министерството, па и на највисоко ниво меѓу Генералштабот и Министерството за одбрана. Тоа мора да се надмине.

Овој проблем се случува во многу лошо време, бидејќи армиските реструктурирања се при крај, а влегувањето во НАТО останува отворено прашање, кое зависи од борбата против корупцијата и организираниот криминал итн. Дали во рамките на реорганизацијата мора да се размислува за точно определување на надлежностите на претседателот на државата и на министерот за одбрана?

МАРКОВСКИ: Кога станува збор за одбранбениот сектор, мислам дека кај нас не е проблем во немањето законска регулатива, туку во практикувањето на законските норми и на односите меѓу определени структури. Со Законот за одбрана и со Законот за служба во Армијата точно е прецизирано кој какви надлежности има. Во Законот за одбрана претседателот има точно прецизирани ингеренции како врховен командант, министерот и Министерството, исто така, ГШ на АРМ како стручно тело кое ги реализира задачите. Овие законски документи високо се оценети во НАТО структурите. Значи, проблемот е во практикувањето на власта која не е согласна со ингеренциите кои ги дава Законот за служба во Армијата и Законот за одбрана, или во преземање активности од страна на одредени личности во структурите на МО и на АРМ, заради придобивка на сопствен, личен интерес.